

Сумський державний педагогічний університет
імені А.С.Макаренка

НН інститут культури і мистецтв

Кафедра хорового диригування, вокалу та методики музичного навчання

ПРОГРАМА ПІДСУМКОВОЇ АТЕСТАЦІЇ
(Кваліфікаційний екзамен з методики викладання музичного мистецтва)

галузь знань 02 Культура і мистецтво

спеціальність 025 Музичне мистецтво

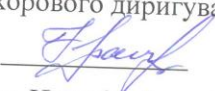

освітня-програма/програми Музичне мистецтво

мова навчання українська

Погоджено науково-методичною
комісією
НН інституту культури і мистецтв
«29» серпня 2020 р.
Голова
 О.Ф. Руденко

Суми – 2020

Розробники:

1. Крамська Світлана Григорівна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри хорового диригування, вокалу та методики музичного навчання
2. Фоломєєва Наталія Аркадіївна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри хорового диригування, вокалу та методики музичного навчання
3. Корякін Олексій Олексійович – кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри хорового диригування, вокалу та методики музичного навчання

Робоча програма розглянута і схвалена на засіданні кафедри хорового диригування, вокалу та методики музичного навчання

Протокол № 1 від «27» серпня 2020 р.

Завідувач кафедри

І.П. Заболотний, професор, заслужений діяч мистецтв України

1. Мета підсумкової атестації

Метою підсумкової атестації у формі кваліфікаційного екзамену з методики викладання музичного мистецтва є узагальнення професійно-педагогічної та методичної підготовки здобувача вищої освіти, сформованості музично-педагогічних компетенцій та професійної культури майбутнього вчителя музичного мистецтва, готовності самостійно і творчо вирішувати навчально-виховні завдання музичної освіти. Підсумкова атестація передбачає перевірку оволодіння компетенціями відповідно до освітньо-професійної програми «Середня освіта (Музичне мистецтво)»: ЗК 1 – знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності; ЗК 8 – здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово; ФК 2 – здатність розкривати системно-структурні зв'язки музикознавчих, музично-педагогічних, культурологічних, частково-методичних понять; ФК 3 – здатність до перенесення системи фахових знань у площину навчального предмету музичне мистецтво, структурування навчального матеріалу, проектування та організації власної діяльності; ФК 7 – здатність здійснювати добір методів і засобів діагностування, корекції особистісного і музичного (художнього) розвитку учнів, педагогічного супроводу процесів соціалізації та професійного самовизначення художньо обдарованих учнів; ФК 8 – здатність формувати в учнів предметні (спеціальні) компетентності.

2. Передумови підсумкової атестації

Опанування навчальних дисциплін «Методика музичного виховання», «Педагогіка», «Психологія (загальна, соціальна, вікова)» відповідно до освітньо – професійної програми «Середня освіта (Музичне мистецтво)» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 014 Середня освіта (Музичне мистецтво) дозволить здобувачам вищої освіти скласти підсумкову атестацію першого (бакалаврського) рівня вищої освіти.

3. Результати підсумкової атестації

Підсумкова атестація передбачає оцінку знання та розуміння специфіки використання методів, способів, форм музично-педагогічної та музично-інформаційної діяльності вчителя, а також здатності інтегрувати і розрізняти знання про зміст методичного інструментарію музично-педагогічної діяльності вчителя мистецтва, вчителя музичного мистецтва, пояснювати сутність засобів і методів активізації мистецько-творчого розвитку учнів, виховання художньо обдарованої особистості. Підсумкова атестація також передбачає виявлення уміння вирішувати музично-педагогічні проблеми,

оригінальність і гнучкість творчого мислення у процесі конструювання, інтерпретації та реалізації музично-педагогічних ситуацій, а також здатності застосовувати сучасні педагогічні технології для забезпечення якості навчально-виховного процесу в середніх загальноосвітніх закладах, закладах мистецької позашкільної освіти.

<p>Знання: змісту музичних термінів, концепцій, теорії та загальної структури музикознавчих наук.</p> <p>Уміння: застосовувати музичні терміни та знання теорії та структури музикознавчих наук у процесі викладання музичного мистецтва в закладах освіти.</p>	<p>ПРЗ 1</p>	<p>Знає музичну термінологію, розуміє основні концепції, теорії та загальну структуру музикознавчих наук.</p>
<p>Знання: закономірностей, принципів, цілей, завдань музичної педагогіки.</p> <p>Уміння: застосовувати теоретичні та теоретико-методичні основи музичної педагогіки у процесі викладання музичного мистецтва в закладах освіти.</p>	<p>ПРЗ 2</p>	<p>Знає сучасні теоретичні основи музичної педагогіки, педагогіки мистецтва, теорії художньої культури.</p>
<p>Знання: методів і форм музично-педагогічної діяльності та особливостей її реалізації.</p> <p>Уміння: застосовувати теоретико-методичні знання у навчально-виховному процесі в різних формах і типах уроків, видах діяльності, позакласних формах організації музично-творчої діяльності..</p>	<p>ПРЗ 3</p>	<p>Знає та розуміє специфіку використання методів, способів, форм музично-педагогічної та музично-інформаційної діяльності вчителя.</p>
<p>Знання: духовних, професійно-педагогічних, етико-естетичних, мистецьких цінностей.</p> <p>Уміння: дотримуватися духовних, професійно-педагогічних, етико-естетичних, мистецьких цінностей навчально-виховній та організаційній діяльності вчителя музичного мистецтва.</p>	<p>ПРЗ 4</p>	<p>Дотримується системи духовних, професійно-педагогічних, етико-естетичних, мистецьких цінностей у навчально-виховній та організаційній діяльності вчителя мистецтва.</p>
<p>Знання: сутності методичних інструментів музично-педагогічної діяльності вчителя музичного мистецтва, засобів і методів активізації мистецько-творчого розвитку учнів.</p> <p>Уміння: обґрунтованого з урахуванням віку учнів, теми, мети уроку, навчально-виховних завдань застосовувати методичні прийоми і засоби роботи над інтонацією, ансамблем, дикцією, нюансами, як необхідними навичками культури співу учнів на уроці музичного мистецтва).</p>	<p>ПРЗ 5</p>	<p>Інтегрує і розрізняє знання про зміст методичного інструментарію музично-педагогічної діяльності вчителя мистецтва, вчителя музичного мистецтва, пояснює суть засобів і методів активізації мистецько-творчого розвитку учнів, виховання художньо обдарованої особистості..</p>
<p>Знання: психолого-педагогічні аспекти навчання, виховання, розвитку учнів середньої школи.</p> <p>Уміння: обґрунтовано використовувати засоби музичного мистецтва у процесі виховання та розвитку учнів середньої школи.</p>	<p>ПРЗ 8</p>	<p>Знає психолого-педагогічні аспекти навчання, виховання, розвитку учнів середньої школи..</p>

<p>Знання: засобів та форм самоактуалізації, саморозвитку та самокорекції.</p> <p>Уміння: реалізовувати здатність до самоактуалізації, саморозвитку та самокорекції у процесі музично-педагогічної діяльності як вчителя музичного мистецтва.</p>	ПРУ 4	<p>Виявляє здатність до самоактуалізації, саморозвитку та самокорекції у процесі мистецької й музично-педагогічної діяльності</p>
<p>Знання: методичних засад вирішення музично-педагогічних проблеми, конструювання та інтерпретації музично-педагогічних ситуацій.</p> <p>Уміння: вирішувати музично-педагогічні проблеми, демонструвати оригінальність і гнучкість творчого мислення у процесі реалізації музично-педагогічних ситуацій.</p>	ПРУ 5	<p>Демонструє уміння вирішувати музично-педагогічні проблеми, оригінальність і гнучкість творчого мислення у процесі конструювання, інтерпретації та реалізації музично-педагогічних ситуацій.</p>
<p>Знання: організаційно-методичних засад роботи в учнівському колективі.</p> <p>Уміння: налагоджувати духовну спільність, співпереживання та співпрацю учнів і вихованців, ефективно працювати в мистецько-творчому учнівському колективі.</p> <p>Комунікація: з учнями та вихованцями з метою налагодження духовної спільності, співпереживання.</p>	ПРК 3	<p>Налагоджує духовну спільність, співпереживання і співпрацю учнів і вихованців, ефективно працює в мистецько-творчому учнівському і педагогічному колективах освітнього закладу, інших мистецьких об'єднаннях.</p>

4. Критерії оцінювання підсумкової атестації

Кількість балів	Критерії оцінювання досягнень здобувача вищої освіти
90 – 100	<p>Змістовність, повнота, логічність подання матеріалу у розкритті питань; вміння вести дискусію та обґрунтовувати власну точку зору; вільне володіння знаннями науково-методичної літератури та доцільність їх використання під час відповіді; лаконічність і грамотність висловлювань; чіткість і обґрунтованість відповідей на поставлені запитання комісії.</p> <p>Доцільність і ефективність запропонованих прийомів і методів (технологій) у вирішенні навчально-виховних завдань з організації слухання музики та розучування шкільної пісні, уміння обґрунтувати свій вибір; ефективність і доцільність використання ілюстративного матеріалу (музичного, наочного); виконавська досконалість і виразність демонстрації музичних творів (вокального, інструментального).</p>
82 – 89	<p>Достатньо повне подання матеріалу у розкритті питань, але недостатня невпевненість в обґрунтуванні власної позиції, наявні труднощі у веденні дискусії; наявність знань науково-методичної літератури, намагання використовувати їх під час відповіді; грамотність висловлювань, але не завжди лаконічність; доволі повні відповіді на поставлені запитання комісії.</p>

	<p>Доцільність запропонованих прийомів і методів (технологій) у вирішенні навчально-виховних завдань з організації слухання музики та розучування шкільної пісні, але є незначні помилки в обґрунтуванні свого вибору; доволі обґрунтоване використання ілюстративного матеріалу (музичного, наочного); виразність демонстрації музичних творів (вокального, інструментального), але є деякі технічні неточності у процесі їх виконання.</p>
74 – 81	<p>Відносно повне подання матеріалу у розкритті питань, але слабо виражена власна позиція; складнощі у підтримці дискусії; наявність певних знань науково-методичної літератури, але є певні труднощі у використанні її під час відповіді; висловлювання достатньо грамотні; не достатньо повні відповіді на поставлені запитання комісії.</p> <p>Доцільність запропонованих прийомів і методів (технологій) у вирішенні навчально-виховних завдань з організації слухання музики та розучування шкільної пісні, але є певні помилки і не впевненість в обґрунтуванні свого вибору; відносно грамотне використання ілюстративного матеріалу (музичного, наочного); не достатньо виразна демонстрація музичних творів (вокального, інструментального), наявність незначних технічних помилок у процесі їх виконання.</p>
64 – 73	<p>Не впевнене подання матеріалу у розкритті питань, майже не виражена власна позиція; обмеженість знань науково-методичної літератури, певні труднощі у використанні її під час відповіді; суттєві труднощі у підтриманні дискусію; мова доволі скута; не впевнені відповіді на поставлені запитання комісії.</p> <p>Недостатнє обґрунтування запропонованих прийомів і методів (технологій) у вирішенні навчально-виховних завдань з організації слухання музики та розучування шкільної пісні, нездатність обґрунтувати свій вибір; не достатньо ефективного використання ілюстративного матеріалу (музичного, наочного); не виразна демонстрації музичних творів (вокального, інструментального), наявність технічних помилок у процесі їх виконання.</p>
60 – 63	<p>Дуже не впевнене подання матеріалу у розкритті питань, не виражена власна позиція; дуже слабкі знання науково-методичної літератури, суттєві труднощі у використанні її під час відповіді; не здатність підтримувати дискусію; висловлювання обмежені; не впевнені й не повні відповіді на поставлені запитання комісії.</p> <p>Не доцільне застосування прийомів і методів (технологій) у вирішенні навчально-виховних завдань з організації слухання музики та розучування шкільної пісні, не здатність обґрунтовано пояснити свій вибір; відсутність ілюстративного матеріалу (музичного, наочного); не виразна демонстрація музичних творів (вокального, інструментального), наявність суттєвих технічних помилок у процесі їх виконання.</p>

35 – 59	<p>Не здатність самостійно розкрити питання; власна позиція не висловлюється; суттєві прогалини в знаннях науково-методичної літератури, не здатність використовувати її під час відповіді; обмеженість словарного запасу та його використання у висловлюваннях; не спроможність відповісти на питання комісії.</p> <p>Не обґрунтованість запропонованих прийомів і методів (технологій) у вирішенні навчально-виховних завдань з організації слухання музики та розучування шкільної пісні, відсутність будь-яких пояснень свого вибору; відсутність ілюстративного матеріалу (музичного, наочного); демонстрація музичних творів (вокального, інструментального) має грубі технічні і виконавські помилки.</p>
1 – 34	<p>Питання не розкриті; відсутність власної позиції; відсутність орієнтування у науково-методичній літературі, не здатність використовувати її під час відповіді; критична обмеженість словарного запасу; формулювання висловлювань вкрай обмежене; не спроможність відповісти на питання комісії.</p> <p>Не обґрунтованість запропонованих прийомів і методів (технологій) у вирішенні навчально-виховних завдань з організації слухання музики та розучування шкільної пісні, відсутність будь-яких пояснень свого вибору; відсутність ілюстративного матеріалу (музичного, наочного); демонстрація музичних творів (вокального, інструментального) не здійснена.</p>

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою для екзамену, заліку, курсового проекту (роботи), практики
		90 – 100
82 – 89	B	добре
74 – 81	C	
64 – 73	D	задовільно
60 – 63	E	
35 – 59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
1 – 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

5. Засоби діагностики результатів навчання

Екзамен.

6. Програма підсумкової атестації

Програма підсумкової атестації у формі кваліфікаційного екзамену з методики викладання музичного мистецтва передбачає дві складові. Перша частина передбачає оцінювання знань здобувачів вищої освіти з навчальних дисциплін «Педагогіка» і «Психологія», яке забезпечується відповідями здобувачів вищої освіти на тестові питання з кожної дисципліни окремо. Друга частина передбачає відповідь по білетах, кожен з яких містить теоретичну і практичну складову з навчальної дисципліни «Методика музичного виховання».

Теоретична частина з «Методики музичного виховання» представлена двома питаннями, відповідь на які дає змогу виявити:

1) рівень і глибину знань студентів з загальнотеоретичних аспектів (закономірності, принципи, цілі, завдання тощо) музичного виховання і навчання; вміння обґрунтовувати свою думку, вільно оперувати набутими знаннями, усвідомлено пояснювати специфіку музичного мистецтва та розуміти його значення у формуванні музичної культури учнів;

2) володіння на теоретичному рівні методикою організації та проведення навчально-виховного процесу в різних формах і типах уроків, видах діяльності (слухання музики, спів, імпровізація, гра на музичних інструментах тощо), позакласних формах організації музично-творчої діяльності (оркестр, музичний театр, шкільний хор тощо).

Практична частина відповіді по білету з «Методики музичного виховання» передбачає два види діяльності:

1) показ одного фрагменту уроку (слухання музики) та обґрунтування більш доцільно методики його проведення з урахуванням певного віку учнів, навчально-вихованих завдань, теми і мети уявного уроку;

2) демонстрація методики розучування шкільної пісні (обґрунтування методичних прийомів і засобів роботи над інтонацією, ансамблем, дикцією, нюансами, як необхідними навичками культури співу учнів на уроці).

Питання до кваліфікаційного екзамену з методики викладання музичного мистецтва

1. Музичне мистецтво як складова частина духовної культури суспільства, його пізнавальні та виховні можливості
2. Методика проведення слухання музики на уроках музичного мистецтва
3. Сучасні вимоги (суть, мета і завдання) музичного виховання школярів у ЗОШ
4. Художньо-педагогічний аналіз музичного твору
5. Український фольклор як основа сучасного музичного виховання
6. Принципи музичного навчання і виховання
7. Використання народної музики у музично-естетичному вихованні учнів
8. Структура уроку музичного мистецтва у ЗОШ
9. Музичні здібності та методика їх розвитку у школярів. Поняття про музикальність
10. Методичне забезпечення сучасного уроку музичного мистецтва в ЗОШ
11. Основи розвитку музичного сприймання школярів
12. Засоби педагогічного контролю та оцінки на уроках музичного мистецтва
13. Вокально-хорове виховання школярів. Вплив хорового співу на музично-естетичне виховання учнів.
14. Значущість національного виховання школярів на уроках музичного мистецтва
15. Співацький режим та охорона дитячого голосу, чотири етапи його розвитку
16. Особливості психолого-фізіологічного і музичного розвитку учнів основної школи
17. Співацькі уміння та навички. Методика їх виховання на уроках музичного мистецтва
18. Імпровізація як унікальний вид творчої діяльності школярів початкової школи на уроках музичного мистецтва
19. Методика розучування пісні на уроці музичного мистецтва
20. Відмінності та схожість уроку музичного мистецтва з іншими шкільними уроками
21. Музична грамота в навчанні школярів музиці. Способи опанування музичної грамоти на уроках музичного мистецтва
22. Методика організації тижня музики у сучасній ЗОШ
23. Дитяча музична творчість у навчальному та виховному процесі у ЗОШ
24. Призначення розспівок на уроках з музичного мистецтва
25. Урок музичного мистецтва як основна форма організації навчання у загальноосвітній школі

26. Роль музично-ритмічних рухів у музичному розвитку школярів
27. Види музичної діяльності на уроці музичного мистецтва як основа розвитку музичної культури учнів
28. Типи уроків музичного мистецтва
29. Особливості використання комплексу видів мистецтв на уроці музики
30. Гра на елементарних музичних інструментах на шкільних уроках з музичного мистецтва
31. Методичні системи масової музичної освіти дітей Карла Орфа, Еміля Жака Далькроза, Золтана Кодая, Бориса Трічкова
32. Домашні завдання з музичного мистецтва як засіб розвитку інтересу до музики (навчальний та творчий аспекти)
33. Сутність педагогічної концепції музичного виховання Д.Б.Кабалевського
34. Особливості використання ігрової діяльності на уроці музичного мистецтва в молодших і старших класах
35. Сучасні вимоги до вчителя музичного мистецтва у загальноосвітній школі.
36. Вокально-хорова робота як особливий вид діяльності на уроці у ЗОШ
37. Методи музичного виховання школярів
38. Особливості програм з музичного виховання для ЗОШ
39. Використання ІКТ на уроках музичного мистецтва у ЗОШ
40. Нестандартні уроки музичного мистецтва у загальній школі

7. Рекомендовані джерела інформації

Основні:

1. Апраксина О. А. Методика музикального виховання в школі: Учебное пособие. Москва: Просвещение, 1983. 224 с.
2. Арчажникова О. А. Профессия – учитель музыки: Книга для учителя: Москва: Просвещение, 1984. 111 с.
3. Ветлугіна Н. А. Музичний розвиток дитини. Київ: Муз. Україна, 1978. 256 с.
4. Гумінська О.О. Уроки музики в загальноосвітній школі. Тернопіль, 2003. 104с.
5. Дмитриева Л. Г., Черноиваненко Н. М. Методика музикального виховання в школі: *Учебное пособие*. Москва: Просвещение, 1989. 207 с.
6. Корнілова О. В. Уроки музичного мистецтва у 7 і 8 кл. загальноосвіт. навч. закл.: *навчально – методичний посібник*. Київ: Літера ЛТД, 2008. 176 с.
7. Костюк А. Г. Эстетические аспекты восприятия музыки. *Проблемы музыкальной культуры*. Вып. 2. Киев: Муз. Украина, 1989. С. 143-156.

8. Лобова О. В. Формування основ музичної культури молодших школярів: теорія та практика: *монографія*. Суми: ВВП «Мрія» ТОВ, 2010. - 256 с.
9. Михайліченко О. В. Нариси з історії музично-естетичного виховання молоді в Україні (друга половина ХІХ – початок ХХ ст.). Київ: КДЛУ, 1999. 238 с.
10. Михайліченко О. В. Основи загальної та музичної педагогіки: історія та теорія. *Навчальний посібник*. Суми, 2009. 208 с.
11. Огороднов Д. Е. Музыкально-певческое воспитание детей в общеобразовательной школе. Изд. 2-е, испр. и доп. Киев: Муз. Украина, 1981. 166 с.
12. Олексюк О. М. Музична педагогіка: *навчальний посібник*. Київ: КНУКіМ, 2006. 188 с.
13. Печерська Е. П. Уроки музики в початкових класах: *навчальний посібник*. Київ: Либідь, 2001. 272 с.
14. Прядко О. Розвиток співацького голосу: *методичні рекомендації* для викладачів вокалу та студентів музично-педагогічних факультетів вищих навчальних закладів Кам'янець-Подільський: ПП Буйницький О.А., 2009. 92с.
15. Ростовський О. Я. Методика викладання музики в основній школі: *навчально – методичний посібник*. 2-е вид., доп. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2000. 272 с.
16. Ростовський О. Я. Методика викладання музики у початковій школі: *навчально – методичний посібник*. 2-е вид., доп. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2001. 216 с.
17. Ростовський О. Я. Педагогіка музичного сприймання: *навчально – методичний посібник*. Київ: ІЗМН, 1997. 248 с.
18. Рудницька О. П. Педагогіка: загальна та мистецька: *навчальний посібник*. Тернопіль: навч. книга – Богдан, 2005. 360 с.
19. Стулова Г. П. Хоровой класс: (Теория и практика вокальной работы в детском хоре). Москва: Просвещение, 1988. 226 с.
20. Халабузарь П., Попов В., Добровольская Н. Методика музыкального воспитания: *учебное пособие*. Москва: Музыка, 1989. 175 с.

Додаткові:

1. Бойченко С. Виховання гармонійної особистості крізь призму музично-педагогічних систем ХХ ст. *Музичний керівник*. 2012. № 4. С. 4–10.

2. Букреєва Г. Інтегрований урок з музичного мистецтва, літературного читання та образотворчого мистецтва. URL: <http://www.pedrada.com.ua/article/221-integrovaniyurok-z-muzichnogo-mistetstva-literaturnogo-chitannya-ta-obrazotvorchogomistetstva>
3. Гадалова І. М. Методика викладання музики в початкових класах: навчальний посібник. Київ: ІСДО, 1994. 272с.
4. Гродзенская Н. Л. Школьники слушают музыку. Москва: Просвещение, 1969. 77 с.
5. Из истории музыкального воспитания: Хрестоматия / Сост. О.А. Апраксина. Москва: Просвещение, 1990. 207с.
6. Інтегрований урок – розробка і застосування уроків. URL: <http://poradi.ru/osobistist/26684-integrovanij-urok-rozrobka-i-zastosuvannja.html>
7. Кабалевський Д. Б. Про трьох китів та про інші цікаві речі. Київ: Муз. Україна, 1982. 320 с.
8. Ковтун А. В. Виховання особистості засобами музичного мистецтва у вітчизняній педагогіці кінця ХІХ – середини ХХ століття. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2013. №6 (32). С. 61–67.
9. Лісовська Т. А. Музичне виховання як педагогічна парадигма. *Вісник Черкаського університету*. 2010. Випуск 183. Частина ІV. С. 82–85.
10. Мистецька освіта в Україні: теорія і практика : колективна монографія / О. П. Рудницька [та ін.] ; заг. ред. Михайличенко О. В., редактор Г. Ю. Ніколаї. Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2010. 255 с.
11. Назайкинський Е. В. О психологии музыкального восприятия. Москва: Музыка, 1972. 367 с.
12. Падалка Г. Учитель, музика, діти. Київ: Муз.Україна, 1982. 144 с.
13. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів «Музичне мистецтво» (1-4 класи) / Керівник творчого колективу Л. Хлебникова (Л. Дорогань, І. Івахно, Л. Кондратова, О. Корнілова, О. Лобова, Н. Міщенко // Мистецтво і освіта: Науково-методичний журнал. № 1 (63) 2012.
14. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. «Музичне мистецтво» (5-8 класи). Укладачі: Б. М. Фільц та ін. Київ: Перун, 2005.
15. Черкасов В. Ф. Вокально-хорова робота на уроках музичного мистецтва як засіб формування естетичної культури учнів загальноосвітніх навчальних закладів. Наукові записки. Випуск 103. - Серія: Педагогічні науки. Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2012. С. 14-22.
16. Элементарное музыкальное воспитание по системе Карла Орфа /Сост. Л. Баренбойм. Москва: Сов. композитор. 1978. 368 с.